

Orosz–ukrán konfliktus: a humanitárius következmények

Minden háború rossz, minden háború szenvedést hoz. A konfliktusok humanitárius következményei sokszor szembeötlők, sokszor nem. Az Ukrajnában zajló konfliktussal sincs ez másképp: naponta láthatjuk a hírekben a polgári lakosság mérhetetlen szenvedését, menekülők ezreit, kórházak, lakónegyedek lebombázását. Az Ukrajnában zajló konfliktusban már 600 körüli polgári áldozattal számolnak hivatalosan (a valódi szám ennél sokkal magasabb lehet), körülbelül 2,5 millió ember menekült el Ukrajnából, több millióan voltak kénytelenek lakhelyüket elhagyni. Ugyanakkor mindig félő, főleg elhúzódó konfliktusoknál, hogy a konfliktust kísérő érdeklődés alábbhagy, ráadásul a háború hosszú távú hatásaival már végképp kevesen szoktak foglalkozni.

Annak eldöntésével, hogy a hírekben látottak jogtalan támadások voltak-e, jelen bejegyzésben nem foglalkozunk – az erre vonatkozó főbb szabályokkal egy korábbi bejegyzés¹ foglalkozott. Az nyilvánvaló, hogy a polgári infrastruktúra megsemmisítése, a háború miatt emberek menekülésre kényszerítése, otthonaik lerombolása mind rövid, mind hosszú távon mérhetetlen szenvedést okoz. Katonák megölése hiába lehet jogszerű, elképzelhetetlen traumát jelent a családtagjaik számára. A fogságba esett katonák nem tudják tudatni szereteteikkel, hogy élnek. A családtagok nem tudják, miért nem tudnak kapcsolatba lépni hátrahagyott férjükkel, édesapjukkal, mert lehet, hogy fogságba esett, de az is lehet, hogy a harcok áldozatává vált, és nem kaptak a haláláról értesítést. A humanitárius segítyezésről elsősorban élelem, víz, gyógyszer, takaró és egyéb alapvető cikkek eljuttatása jut eszünkbe, holott az érintett lakosság alapvető humanitárius szükséglete, főleg hosszú távon, ennél sokkal több.

Kifejezetten a hosszú távú hatások között említhető példaként az iskolák lebombázása. Egyszer csak hiába állnak le a harcok, esetleg épülnek fel lakások, házak, nagyon sokszor kifejezetten nagy gondot jelent, hogy a gyerekeknek nincs hova menniük iskolába, pedig számukra ez jelentené a normalitásba való

¹ Varga Réka: *Orosz–ukrán konfliktus 3: a háború alapvető szabályai, nemzetközi és nemzeti felelősségre vonási lehetőségek*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2022. március 2.

visszatérést, a gyógyírt jelentő elfoglaltságot, az első lépéseket a társadalom gyógyulása felé.

A családi kapcsolatok helyreállításában különleges segítséget nyújt a Nemzetközi Vöröskereszt és a nemzeti Vöröskereszt-társaságok. Az egyedülállóan nagy adatbázist a Vöröskereszt-hálózat segítségével állítják össze, amely folyamat során egyrészt az otthonukat elhagyni kényszerülők jelzik valamely Vöröskereszt-szervezetnek, ha megszakadt a kapcsolatuk az otthon maradtakkal, a keresett személy alapvető adatait megadva, másrészt a hadifoglyoknál vagy más fogvatartottnál szervezett látogatás során a foglyok adhatják meg az általuk keresett családtagok adatait, és találhatnak egymásra az adatbázis segítségével. Humanitárius jogi kötelezettség, hogy a harcoló felek listát készítsenek az elesett és foglyul ejtett katonákról, és ezt akár közvetlenül, akár a Vöröskereszten keresztül a másik félnek átadják. A bizonytalanság, hogy mi történt szerettünkkel, feldolgozhatatlan szenvedést okoz, a családi kapcsolatok helyreállítása ezért ugyan kevésbé ismert, de nagyon fontos humanitárius segítségnyújtás.

A harcok sokszor olyan intenzívek voltak, hogy napokig lehetetlen volt a halottakat összegyűjteni, és méltó módon eltemetni. A hozzátartozók nem mindig tudják, hol vannak szeretteik eltemetve, márpedig a gyász feldolgozásához elengedhetetlen, hogy el tudjanak tőlük búcsúzni – ebben is sokszor segít a Keresőszolgálat.

A háború elől menekülők között elsősorban nőket és gyerekeket láthatunk. A veszély nem csupán a háború miatt leselkedik rájuk, hanem ők eleve kifejezetten kiszolgáltatott csoportnak minősülnek. Sokszor minden vagyonuk náluk van, ilyen helyzetekben gyakori a „közönséges” bűncselekmények elkövetése is: rablás, szexuális zaklatás, emberkereskedelem áldozatává válhatnak. Az ő biztonságuk szavatolása a háború közvetlen hatásaival szemben eleve nagyon nehéz, ám még nehezebb a biztonság teljes hiánya miatt. A háború, a menekülés traumatikus hatása sokáig megmarad, és hosszú gyógyulási folyamatot igényel, a pszichológiai segítségnyújtás mint humanitárius segítség azonban szintén nem szokott elég figyelmet kapni.

Fontos humanitárius következménye lehet a polgári lakosság körében szétszórtott rengeteg fegyvernek. Sajnos a tapasztalat az, hogy eleve nem ellenőrzött, hogy kik kapnak fegyvert, ráadásul a harcok végeztével ezeket nem gyűjtik be, hiszen sokszor számon sem tartják őket. Ez a közbiztonságot a háború befejezése után is nagyon nagymértékben rontja, és az erőszakos bűncselekmények számának megráshával szokott járni. Fontos szempont

Orosz–ukrán konfliktus: a humanitárius következmények

lenne a későbbiekben ellenőrizni, hogy mi történik az így szétesztott fegyverekkel, ám ez sosem egyszerű feladat.

Jelenleg a legfontosabb, hogy az emberek biztonságban érezhessék magukat, és hozzájussanak alapvető élelemhez, vízhez, fűtéshez, egészségügyi ellátáshoz. Ugyanakkor a figyelem és a segítségnyújtás akkor is fontos lesz, amikor a háború ugyan véget ért, de rettenetes hatása még sokáig érezhető lesz.

2022. március 18.

Felhasznált irodalom

Varga Réka: *Orosz–ukrán konfliktus 3: a háború alapvető szabályai, nemzetközi és nemzeti felelősségre vonási lehetőségek*. Európa Stratégia Kutatóintézet, 2022. március 2. Online: <https://eustrat.uni-nke.hu/hirek/2022/03/02/orosz-ukran-konfliktus-3-a-haboru-alapveto-szabalyai-nemzetkozi-es-nemzeti-felelossegre-vonasi-lehetosegek>